

Tilsynsmessig oppfølging av lovbrudd

Grensen mot administrative reaksjoner

Fremgangsmåte

Dialog underveis i oppfølgingen

Frister for å opplyse statsforvalteren

Vurdering av forbedringsarbeidet

Faglig pålegg (helsepersonell)

Oversendelse til Statens helsetilsyn (virksomhet)

Kontakt Statens helsetilsyn for å drøfte oversendelse

Hva skal oversendelsen inneholde?

Mediehåndtering etter oversendelse

Registrering i Nestor

Tilsynsmessig oppfølging av lovbrudd

Sist oppdatert 12.06.2023

Oppfølging av lovbrudd er en viktig del av tilsynet.

Statsforvalterens oppfølging tar utgangspunkt i avgjørelsesbrevet i saken der vi har konkludert med brudd på helselovgivningen og behov for tilsynsmessig oppfølging. For å påse at endring skjer og at fremtidig pasientsikkerhet er ivaretatt, er det nødvendig å følge opp lovbruddet til det er rettet. Virksomheter må også dokumentere at de selv følger med på at uforsvarlig praksis blir endret. Statsforvalteren må følge opp når det er nødvendig for å oppnå forbedring og virkning over tid.

Innholdet i oppfølgingen er avhengig av hvor langt forbedringsarbeidet har kommet og må tilpasses den enkelte sak. Hvor omfattende oppfølgingen skal være, avgjøres konkret ut fra avgjørelsens innhold og i hvor stor grad pasient- og brukersikkerheten eller tilliten til helsepersonellet eller virksomheten er truet. Oppfølgingen må innrettes slik at vi kan vurdere om det er sannsynlig at endring faktisk har skjedd, og at risikoen for gjentakelse er redusert. Les mer i [Policy for tilsynssaker i barnevern, sosial- og helsetjenestene](#).

Statsforvalterens oppfølging må bidra til å styrke endringsarbeidet og vi har en plikt til å veilede de som ønsker det. Tilsyn gir best virkning når tjenestene og helsepersonell får eierskap til forbedringsarbeidet. Det er virksomheten/helsepersonellet som har ansvaret for å rette lovbrudd.

Saksbehandlerne hos statsforvalteren må samlet ha tilstrekkelig og relevant kompetanse til å vurdere oppfølgingsarbeidet.

Grensen mot administrative reaksjoner

Oppfølging handler om å følge med på at virksomhet eller helsepersonell innretter seg etter krav og plikter som følger av loven. Statsforvalteren kan som ledd i oppfølgingen gi veiledning om konkrete måter å utføre forbedringsarbeidet på, og kan etter spørre opplysninger som viser hva som er gjort for å følge med på at endring skjer. Dette er beskrevet videre i artikkelen.

Statsforvalteren kan ikke pålegge helsepersonell eller virksomheter konkrete aktiviteter eller sette frister for når forhold skal være rettet. Dersom det er behov for å pålegge helsepersonell å ta imot veiledning eller ta et konkret kurs, må dette gjøres i form av vedtak om [Faglig pålegg](#). Statens helsetilsyn må fatte vedtak etter helsetilsynsloven § 8 dersom det er aktuelt å pålegge virksomheten konkrete aktiviteter for å rette et lovbrudd eller sette frister for retting. Les mer om skillet mellom avgjørelser og vedtak [Saksbehandling etter forvaltningsloven / Avgjørelser og vedtak](#).

Fremgangsmåte

Oppfølging handler om å følge med på at:

1. virksomheten/helsepersonellet endrer uforsvarlig praksis
2. forbedringsarbeidet har nødvendig fremdrift vurdert opp mot pasientsikkerheten
3. ved manglende fremdrift/effekt må statsforvalteren innhente tilstrekkelig opplysninger/dokumentasjon til å vurdere om det er grunnlag for å gi
 - pålegg om retting til virksomhet, eller
 - faglig pålegg (eller annen administrativ reaksjon) til helsepersonell

For å ta stilling til hva som skal følges opp må vi ta utgangspunkt i begrunnelsen i avgjørelsesbrevet og hva vi har vurdert at virksomheten/helsepersonellet bør følge opp.

Statsforvalteren må vurdere hvilke fremgangsmåter som er mest hensiktsmessig for å få nødvendig fremdrift i forbedringsarbeidet, og hva som vil være mest formålstjenlig i hver enkelt sak. Hvor omfattende og tett oppfølgingen skal være beror på en konkret vurdering av sakens innhold og forholdene i virksomheten.

Statsforvalteren må være oppmerksom på om det kan være aktuelt å vurdere administrativ reaksjon på sikt.

Vi vil nedenfor beskrive noen av mulighetene for oppfølging som foreligger. Det kan være aktuelt å kombinere flere av punktene. Statsforvalteren bør uansett tilby veiledning til virksomheten/ helsepersonellet ved behov.

1. Statsforvalteren kan be virksomheten/helsepersonellet gi tilbakemelding om hvordan forbedringsarbeidet blir utført.
 - Statsforvalteren kan be virksomheten beskrive hvordan de følger med på at tiltakene de har iverksatt har ført til forbedring i tjenesteytingen.
 - I enkelte saker der vi har tilsyn med helsepersonell, kan det beste være å gi helsepersonellet mulighet til å forklare seg om forbedringsarbeidet muntlig, i et digitalt eller fysisk møte, med eller uten bistand fra andre. Statsforvalteren må da skrive et møtereferat, som sendes helsepersonellet for ev. kommentar
2. Statsforvalteren kan innhente stikkprøver etter en viss tid, som for eksempel kan være å innhente et antall pasientjournaler.
3. Statsforvalteren kan innhente statistikk eller avviksmeldinger fra virksomheten som gjelder et bestemt tema.
4. Statsforvalteren kan anbefale virksomheten/helsepersonellet å innhente bistand fra andre i sitt forbedringsarbeid. Dette kan for eksempel være kollegaveiledning, bistand fra ekstern veileder, bistand fra arbeidsgiver/avtalepart eller fra andre. Statsforvalteren må være tydelig på at dette er frivillig, men kan fremsnakke nytteverdien av dette.
5. Statsforvalteren kan ha et møte med virksomheten/helsepersonellet for å klargjøre sine forventninger, jf. punkt 1 til 2.
 - Oppsummeringen av møtet sendes i brev til de som har deltatt. Oppfølgende møte(r) kan være nødvendig i noen tilfeller.
 - Der vi har tilsyn med helsepersonell må vi vurdere om det er aktuelt at helsepersonellets arbeidsgiver deltar på møtet. Tilsvarende bør vi vurdere om kommunen skal delta der vi har tilsyn med fastleger. Helsepersonellet kan ta med en tillitsvalgt, en kollega eller andre.
6. Statsforvalteren kan tilby veiledning til virksomheter om hvordan de kan følge opp ansatt helsepersonell.
7. Statsforvalteren kan som ledd i oppfølging gjennomføre stedlig tilsyn i virksomheten for å se om nødvendige forbedringer og endringer er gjennomført.

Dialog underveis i oppfølgingen

Statsforvalteren bør vurdere om det er behov for å ha dialog med virksomheten/helsepersonellet underveis i oppfølgingen. Statsforvalteren må løpende vurdere behov for å dokumentere denne dialogen, slik at det vil foreligge nødvendig dokumentasjon dersom det blir nødvendig å oversende saken til Helsetilsynet.

Det kan være behov for å gi veiledning, eller å ha dialog for å oppnå forståelse og forankring av beslutning og behov for endring. Det kan også være aktuelt å gi råd om andre fagmiljøer som kan bidra i forbedringsarbeidet. For virksomheter kan det være aktuelt med dialog om hvordan forbedringsarbeidet er forankret i ledelsen, om tiltakene er konkrete nok og har tilstrekkelig fremdrift og om det er mulig å foreta gjennomgang og etterprøving av om tiltakene har gitt nødvendig effekt. For å vite om tiltakene har effekt bør virksomheten se på om tjenestene til pasientene er endret, Ikke bare på om rutiner og prosedyrer er endret.

Statsforvalteren må vurdere hvem som er best egnet til å håndtere dialogen for å oppnå formålet. Telefonkontakt kan være nyttig for å tilby veiledning.

Der arbeidsgiver er involvert i oppfølging av helsepersonell, kan vi vurdere om det også er behov for dialog med disse underveis. Dialog kan avdekke behov for veiledning om hvordan helsepersonellet kan følges opp, og kan også avdekke at oppfølgingen ikke fungerer etter sin hensikt. Initiativ til slik dialog kan også komme fra arbeidsgiver, for eksempel ved at virksomheten tar kontakt fordi de opplever at oppfølgingen ikke fungerer. Statsforvalteren må i slike tilfeller vurdere om det er forhold i virksomheten eller ved helsepersonellet som gjør at oppfølgingen ikke fungerer, og vurdere om det er behov for å føre tilsyn med virksomheten.

Statsforvalteren må følge med på at det er tilstrekkelig fremdrift i forbedringsarbeidet og følge tett opp når det er nødvendig. Dersom statsforvalteren vurderer at forbedringsarbeidet stopper opp, særlig hvis virksomheten ikke erkjenner behovet for forbedring, må statsforvalteren ta kontakt med overordnet nivå i virksomheten. Dette er også aktuelt når virksomheten av andre grunner ikke håndterer endringsarbeidet. I slike saker bør statsforvalteren delta på tilsvarende ledernivå. Statsforvalteren må vurdere løpende om de får informasjon som tilsier at det kan være aktuelt å vurdere pålegg om retting til virksomhet eller administrativ reaksjon til helsepersonell.

Se også nedenfor under [Vurdering av forbedringsarbeidet](#).

Frister for å opplyse statsforvalteren

Det er viktig at vi følger med på at virksomheten/helsepersonellet gir tilbakemelding innen fastsatte frister. Dersom fristen ikke overholdes, må statsforvalteren forsøke å komme i dialog med virksomheten/helsepersonellet. Vi må sende én purring dersom vi ikke oppnår kontakt. Dersom vi fremdeles ikke får tilbakemeldingen, må vi vurdere om det er nødvendig å gi pålegg om retting eller administrativ reaksjon til helsepersonell.

Vi må også følge opp eventuell tilbakemelding fra helsepersonellets arbeidsgiver. Hvordan helsepersonellet er fulgt opp, hvilke tiltak som er iverksatt og hvordan avtalepart/arbeidsgiver vurderer helsepersonellets progresjon, er opplysninger som er nødvendig for at statsforvalteren skal utføre sine oppgaver. Slike opplysninger er omfattet av opplysningsplikten i helsepersonelloven § 7 første ledd. Dersom vi ikke får arbeidsgivers tilbakemelding til avtalt tid, må vi forsøke å komme i dialog og eventuelt sende purring.

Dersom dokumentasjonen vi har mottatt ikke er tilstrekkelig for å vurdere om virksomheten/ helsepersonellet har håndtert forholdet, ber vi de oversende supplerende opplysninger innen avtalt frist.

Vurdering av forbedringsarbeidet

Når vi gjennomgår tilbakemeldingen må statsforvalteren bruke relevant kompetanse med kunnskap om virksomheten/tjenesteområdet, for å ta stilling til om vi kan avslutte oppfølgingen.

- a. Vi vurderer om tilbakemeldingen viser hvilke tiltak som er iverksatt og om praksis er endret i tilstrekkelig grad. Vi ser på om virksomheten/helsepersonellet har rettet forholdet, og om virksomheten har gjort rede for hvordan de følger med på at tiltakene har effekt. Vi kan da avslutte saken med en skriftlig oppsummering og vurdering av forbedringsarbeidet. Brevet går i kopi til eventuelle arbeidsgivere dersom de har vært involvert i oppfølging av helsepersonell. Person med anmodningsrett bør også få kopi av avgjørelsen, eller informeres i eget brev dersom det er mer hensiktsmessig.

Når vi vurderer en virksomhet kan det være nyttig å bruke elementer fra [Behandlingsmåte 3 / Vurdering av](#)

tilbakemeldingen.

- b. Dersom forbedringsarbeidet kan fullføres innen rimelig tid, eventuelt supplert med veiledning fra statsforvalteren, avtaler vi ny frist for tilbakemelding.

Dersom saken ikke kan avsluttes, og forbedringsarbeidet heller ikke kan fullføres innen rimelig tid, må statsforvalteren vurdere om det skal gis faglig pålegg til helsepersonell eller om saken skal oversendes til Statens helsetilsyn for pålegg om retting til virksomhet.

Dersom statsforvalteren vurderer at det er arbeidsgivers oppfølging av ansatt helsepersonell som er utilstrekkelig, og det foreligger en risiko i virksomheten, kan det være aktuelt å starte tilsyn med virksomheten. Det kan være aktuelt å håndtere en slik sak etter Behandlingsmåte 3, men andre behandlingsmåter kan også være aktuelle.

Faglig pålegg (helsepersonell)

Dersom helsepersonellet ikke iverksetter tilstrekkelige tiltak for å rette forholdene, eller forbedringsarbeidet ikke har tilstrekkelig fremdrift, må statsforvalteren vurdere om det er nødvendig å gi et faglig pålegg. I enkelte saker kan det også være nødvendig å vurdere en strengere reaksjon, og oversende saken til Statens helsetilsyn.

Statsforvalteren skal vurdere om det er aktuelt med en administrativ reaksjon:

- i saker der helsepersonellet er uenig i statsforvalterens avgjørelse og derfor ikke iverksetter tiltak
- dersom helsepersonellet ikke gir tilbakemelding innen fastsatt frist og det har vært dialog for å avklare dette, eventuelt også med ny frist
- der forbedringsarbeidet har stoppet opp, har en uakseptabel forsinket fremdrift eller lovbruddet av andre årsaker ikke blir rettet. Dette forutsetter at statsforvalteren har hatt dialog med helsepersonellet

Les mer om Faglig pålegg og Oversendelse til Statens helsetilsyn.

Oversendelse til Statens helsetilsyn (virksomhet)

Dersom oppfølgingen fra statsforvalteren ikke fører til at lovbruddet blir rettet, kan det være behov for å oversende saken til Statens helsetilsyn, selv om dette ikke var aktuelt da statsforvalteren avgjorde saken. Det kan da være nødvendig å gi pålegg om retting. For virksomheter som yter spesialisthelsetjenester kan det i tillegg være aktuelt med tvangsmulkt.

Statsforvalteren skal vurdere å oversende saken til Statens helsetilsyn:

- i saker der virksomheten er uenig i statsforvalterens avgjørelse og derfor ikke iverksetter tiltak
- dersom virksomheten ikke gir tilbakemelding innen fastsatt frist og det har vært dialog for å avklare dette, eventuelt også med ny frist
- forbedringsarbeidet har stoppet opp, har en uakseptabel forsinket fremdrift eller lovbruddet av andre årsaker ikke blir rettet. Dette forutsetter at statsforvalteren har hatt dialog med virksomheten

Kontakt Statens helsetilsyn for å drøfte oversendelse

Statsforvalteren skal alltid drøfte saken med Statens helsetilsyn før oversendelse for vurdering av pålegg eller administrativ reaksjon overfor helsepersonell.

Om fremgangsmåte og tema for dialogen med Statens helsetilsyn, se Dialog med Statens helsetilsyn i enkeltsaker.

Hva skal oversendelsen inneholde?

Oversendelsesbrevet må inneholde en redegjørelse for hva virksomheten har gjort for å rette forholdet, og en beskrivelse av statsforvalterens saksbehandling og aktiviteter for å bidra til at forholdet rettes. Statsforvalteren må beskrive hvordan sikkerheten og kvaliteten i helse- og omsorgstjenesten og befolkningens tillit til helsepersonell og helse- og omsorgstjenesten fortsatt er truet, og hva som mangler for å sikre forsvarlig virksomhet. Statsforvalterens avgjørelse må vedlegges.

Ellers er det samme krav til innhold som beskrevet i Statsforvalteren utreder og vurderer / Avgjørelse f) Oversendelse til Helsetilsynet.

Mediehåndtering etter oversendelse

Etter at saken er oversendt til Statens helsetilsyn, skal statsforvalteren videreformidle alle mediehenvelser til Statens helsetilsyn.

Registrering i Nestor

I bilde for tilsynsobjekt virksomhet skal utfallet av oppfølgingen fylles ut. Når statsforvalteren har mottatt virksomhetens rapport, eventuelt supplerende tilleggsrapport, skal det velges enten «Lovbrudd rettet» eller «Lovbrudd ikke rettet». Dersom lovbruddet er rettet, skal det fylles inn dato for avslutning av oppfølgingen. Dersom lovbruddet ikke er rettet, skal det fylles inn dato for oversendelse av saken til Statens helsetilsyn (for vurdering av pålegg om retting).

Denne registreringen avslutter saken hos statsforvalteren.

I bilde for tilsynsobjekt individ (helsepersonell) gjelder tilsvarende.

Relatert innhold

[Kommunalt selvstyre](#)

[Tilsyn med fastleger](#)

[Maler](#)

[Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten](#)

[Skjønn og skjønnsutøvelse](#)

[Policy for tilsynssaker i barnevern, sosial- og helsetjenestene](#)

[Ordliste](#)

Dette er en artikkel i Veiledning for statsforvalterens behandling av tilsynssaker (helse- og omsorgstjenesten)

[Hovedmenyen for veiledningen med alle lenkene til artikler](#)

Veiledningen er et digitalt oppslagsverk som er publisert på Helsetilsynets intranett og hos statsforvalterne og er en del av styringssystemet. Teksten som publiseres på internett er pdf-versjonen av deler av denne veiledningen for at alle skal kunne se hvordan tilsynsmyndighetene arbeider.

Funksjonaliteten i det digitale oppslagsverket på intranett uteligger i denne pdf-versjonen på internett. Det betyr at:

- filen inneholder mange pekere til lenker som ikke vil virke
- filen inneholder flere åpne/lukke-bokser, som er åpne i denne pdf-versjonen
- marger, sideskift og utseende generelt er ikke ideelt

Artikkelen ble publisert på intranettet i september 2021. Sist endret: 12. juni 2023